

Методичні рекомендації щодо розкриття фінансовими установами в річній фінансовій звітності інформації стосовно облікової політики

1. Загальні положення

- 1.1. Методичні рекомендації розроблені з метою забезпечення єдиного методологічного підходу до складання фінансової звітності та поширюються на фінансові установи, які відповідно до законодавства складають, оприлюднюють та подають фінансову звітність до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (далі – фінансові установи).
- 1.2. Методичні рекомендації покликані надати допомогу керівникам і головним бухгалтерам фінансових установ під час складання річної фінансової звітності в частині розкриття положень облікової політики у відповідності до вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

2. Визначення облікової політики

- 2.1. Облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються фінансовою установою для складання та подання фінансової звітності.
- 2.2. Фінансова установа самостійно визначає облікову політику. Облікову політику рекомендується визначати у розпорядчому документі керівника до початку нового фінансового року. Облікова політика доводиться до відома всіх філій та структурних підрозділів.
- 2.3. На основі принципу послідовності облікова політика фінансової установи має передбачати постійне (із року в рік) застосування прийнятої стабільної облікової політики. Облікова політика може змінюватися тільки, якщо змінюються статутні вимоги фінансової установи, органу, який здійснює функції з державного регулювання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності, відбуваються істотні зміни у діяльності або правовій базі, або якщо зміни облікової політики забезпечать більш достовірне відображення подій (господарських операцій) у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

- 2.4. Облікова політика має забезпечити дотримання фінансовою установою загальноприйнятих принципів підготовки фінансової звітності, а саме:

обачність – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінок, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів;

повне висвітлення - усі господарські операції підлягають реєстрації на рахунках бухгалтерського обліку без будь-яких винятків. Фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій, яка може впливати на рішення, що приймаються згідно з нею;

автономність – кожна фінансова установа розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання її власників мають бути відокремлені і не повинні відображатися у фінансовій звітності фінансової установи. Активи - ресурси, що виникли в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у

майбутньому. Зобов'язання - заборгованість, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди;

послідовність - постійне (із року в рік) застосування фінансовою установою обраної облікової політики. Зміна методів обліку можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і потребує додаткового обґрунтування і розкриття у фінансових звітах;

безперервність - оцінка активів здійснюється фінансовою установою, виходячи з припущення, що його діяльність продовжуватиметься в неосяжному майбутньому. Якщо Підприємство планує скоротити масштаби своєї діяльності, то це має відобразитися у фінансових звітах. Якщо існує інформація, що свідчать про наміри керівництва припинити діяльність фінансової установи або про неможливість її продовження, то фінансова звітність складається без застосування принципу безперервності діяльності;

нарахування та відповідність доходів і витрат - для визначення фінансового результату звітного періоду потрібно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. Доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Доходи - це збільшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді надходження чи збільшення корисності активів або зменшення зобов'язань, результатом чого є збільшення капіталу, за винятком його збільшення, пов'язаного з внесками власників. Витрати - це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або виникнення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу і не є розподіленням між власниками. Власний капітал - це залишкова частина в активах фінансової установи після вирахування всіх зобов'язань;

превалювання сутності над формою – господарські операції обліковуються та розкриваються фінансовою установою у звітності відповідно до їх сутності та економічного змісту, а не лише за їх юридичною формою;

історична (фактична) собівартість - активи і пасиви обліковуються фінансовою установою пріоритетно за вартістю їх придбання чи виникнення;

єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій фінансової установи у фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці. У відповідності до вимог статті 5 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємства ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України.

періодичність – можливість розподілу діяльності фінансової установи на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. У відповідності до вимог статті 13 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Перший звітний період новоствореної фінансової установи може бути менш як 12 місяців, але не більш як 15 місяців. Звітний період фінансової установи, що ліквідується, є період з початку звітного року до дати прийняття рішення про ліквідацію.

- 2.5. Облікова політика має враховувати методи оцінки активів та зобов'язань. Оцінка - це процес визнання тієї суми коштів, за якою статті фінансової звітності мають визнаватися і обліковуватися у балансі та звіті про фінансові результати.

Виходячи з принципу обачності, що передбачає застосування в бухгалтерському обліку методів оцінок, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і

завищенню оцінки активів і доходів, активи і зобов'язання мають бути оцінені та відображені в обліку таким чином.

Активи і зобов'язання обліковуються первісно за вартістю їх придбання чи виникнення (за первісною або справедливою вартістю). При обліку за первісною (історичною) вартістю активи визнаються за сумою фактично сплачених за них коштів, а зобов'язання - за сумою мобілізованих коштів в обмін на зобов'язання.

При обліку за справедливою (ринковою) вартістю активи визнаються за тією сумою коштів, яку необхідно було б сплатити для придбання таких активів у поточний час, а зобов'язання - за тією сумою коштів, яка б вимагалася для проведення розрахунку у поточний час.

Приведення вартості активів у відповідність із ринковою здійснюється шляхом їх переоцінки.

3. Розкриття положень облікової політики в фінансовій звітності

3.1. Фінансові установи розкривають у стислому вигляді суттєві аспекти облікової політики:

основи оцінки, застосовані при складанні фінансових звітів;

інші застосовані облікові політики, що є доречними для розуміння фінансових звітів.

3.2. Фінансові установи розкривають інформацію про судження, що їх застосував управлінський персонал у процесі застосування облікових політик та які мають суттєвий вплив на суми, визнані у фінансових звітах.

3.3. У відповідності до вимог п.19 П(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансові установи мають розкривати у фінансовій звітності: принципи обліку статей звітності; методи обліку щодо окремих статей звітності; факти, що стосуються змін в обліковій політиці, а також:

відповідно до вимог п.42.2 П(с)БО 13 «Фінансові інструменти» - облікову політику, щодо визнання та оцінки фінансових інструментів;

відповідно до вимог п.25.1 П(с)БО 15 «Дохід» – облікову політику щодо визнання доходу, включаючи спосіб визначення ступеня завершеності робіт, послуг, доходу від виконання і надання яких визнається за ступенем завершеності;

відповідно до вимог п.34.2 П(с)БО 26 «Виплати працівникам» - облікову політику щодо кожної програми виплат інструментами власного капіталу наводиться;

відповідно до вимог п.15.1 П(с)БО 31 «Фінансові витрати» - облікова політика підприємства щодо фінансових витрат;

відповідно до вимог п.35.1 П(с)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» - методи та суттєві припущення, що застосовані при визначенні справедливої вартості інвестиційної нерухомості;

відповідно до вимог п.3.2.7 П(с)БО 34 «Платіж на основі акцій» - порядок визначення справедливої вартості інструментів власного капіталу за відсутності цін на фондовому ринку.

інші аспекти облікової політики, які на думку керівництва фінансової установи мають бути розкриті в примітках до фінансової звітності.

3.4. Страховим компаніям рекомендується в примітках, де розкриваються основні аспекти Облікової політики, в обов'язковому порядку висвітлювати статі звітності, щодо яких національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку відсутні.

- 3.5. Перелік інформації щодо застосованої облікової політики та форма розкриття інформації щодо облікової політики визначається керівництвом фінансової установи самостійно у кожному випадку окремо в залежності від особливостей бізнесу.
- 3.6. Фінансові установи можуть не розкривати інформацію щодо положень облікової політики, які не використовуються. Але така відсутність інформації не повинна сприйматися користувачами фінансової звітності як її пропуск.
- 3.7. Типовий перелік інформації щодо застосованої облікової політики рекомендований фінансовим установам для розкриття в складі фінансової звітності наведений в Додатку 1.

**Заступник директора департаменту стандартів
регулювання та нагляду за фінансовими установами**

Логвіновський В.Г.

Типовий перелік інформації щодо застосованої облікової політики

1. Загальна інформація:

визначення загальної методологічної бази складання фінансової звітності; (законодавство та стандарти фінансової звітності). В цьому пункті необхідно зазначити, що фінансова звітність складена на вимогу та у відповідності до Законів України (перелічити яких) та національних правил (стандартів) бухгалтерського обліку.

зазначити про виявлені помилки минулих років та пов'язані з ними коригування, або їх відсутність;

вказати про зміни в обліковій політиці із зазначенням причин цих змін;

зазначити про здійснення переоцінки статей балансу

зазначити про зміни в облікових оцінках, які мають суттєвий вплив на поточний період або, як очікується, суттєво будуть впливати на майбутні періоди.

2. Опис загальних підходів керівництва фінансової установи до визнання активів, зобов'язань, доходів, витрат:

визнання в балансі статей активів, зобов'язань, власного капіталу;

метод (порядок) визнання в фінансовій звітності доходів та витрат, прибутку (збитку) за звітний період.

визнання доходу, включаючи спосіб визначення ступеня завершеності робіт, послуг, доходу від виконання і надання яких визнається за ступенем завершеності;

інше.

3. Облік основних засобів:

первісне визнання та оцінка основних засобів;

класифікація основних засобів за групами;

переоцінка основних засобів (з посиланням на звіт суб'єкта оціночної діяльності, що здійснив переоцінку) та порядок визнання в фінансовому обліку дооцінки основних засобів;

амортизація основних засобів (зазначити, який метод амортизації основних засобів використовується, його зміни впродовж звітного періоду, періодичність нарахування амортизації, початок та припинення нарахування амортизації), визнання в фінансовому обліку результатів амортизації основних засобів;

визнання зменшення корисності основних засобів (визнання в фінансовому обліку зменшення корисності та відновлення корисності основних засобів);

вибуття основних засобів (визнання в фінансовому обліку результату від вибуття основного засобу);

інше.

4. *Облік нематеріальних активів:*
первісне визнання і оцінка нематеріальних активів;
групи нематеріальних активів;
переоцінка нематеріальних активів (з посиланням на звіт суб'єктів оціночної діяльності, що здійснив переоцінку);
амортизація нематеріальних активів (зазначити, який метод амортизації нематеріальних активів запроваджено, його зміни впродовж звітного періоду, періодичність нарахування амортизації, початок нарахування амортизації та припинення нарахування амортизації), визнання в фінансовому обліку результатів амортизації нематеріальних активів;
визнання зменшення та відновлення корисності нематеріальних активів;
припинення обліку активів;
інше.
5. *Облік запасів:*
визнання та первісна оцінка запасів;
оцінка запасів на дату балансу;
метод оцінки вибуття запасів;
інше.
6. *Облік дебіторської заборгованості:*
визнання та первісна оцінка дебіторської заборгованості;
подальше визнання дебіторської заборгованості; методи визначення величини резерву сумнівних боргів;
припинення обліку дебіторської заборгованості;
інше.
7. *Облік зобов'язань:*
визнання, подальша оцінка та припинення визнання зобов'язання;
оцінка їх у фінансовій звітності;
визнання в фінансовій звітності забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат;
непередбачені зобов'язання та їх облік в фінансовій звітності;
облікова оцінка непередбачених зобов'язань;
інше.
8. *Фінансові інвестиції:*
первісна оцінка фінансових інвестицій;
визнання в фінансовому обліку сум збільшення (зменшення) балансової вартості фінансових інвестицій;
оцінка фінансових інвестицій на дату балансу (облік фінансових інвестицій за справедливою вартістю, за амортизованою собівартістю);
визнання зменшення корисності інвестицій;

облік фінансових інвестицій в асоційовані й дочірні підприємства;
інше.

9. *Облік спільної діяльності*

10. *Фінансові інструменти:*

класифікація фінансових інструментів: фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструменти власного капіталу, похідні фінансові інструменти;

первісне визнання, подальша оцінка та припинення визнання фінансових інструментів;

облік хеджування справедливої вартості;

інше.

11. *Облік орендних відносин (операційна та фінансова оренда):*

облік фінансової оренди, якщо фінансова установа орендар (первісне визнання в фінансовому обліку активу; амортизація активу);

облік об'єктів операційної оренди в орендаря;

визнання в фінансовому обліку орендаря витрат на операційну оренду;

облік фінансової оренди, якщо фінансова установа орендодавець;

облік продаж активів з укладанням угоди про його одержання продавцем в фінансову оренду;

облік продаж активів з укладанням угоди про його одержання продавцем в операційну оренду;

визнання доходів від операційної оренди;

інше.

12. *Дохід:*

визнання та класифікація доходу;

облік цільового фінансування;

оцінка доходу;

інше.

13. *Витрати:*

визнання витрат;

склад витрат;

інше.

14. *Податок на прибуток:*

визнання витрат (доходів), активів та зобов'язань, пов'язаних з податком на прибуток;

оцінка активів та зобов'язань з податку на прибуток;

відображення активів та зобов'язань з податку на прибуток у фінансовій звітності;

інше.

15. *Об'єднання підприємства:*

визнання в фінансовому обліку гудвілу, його подальша оцінка та припинення визнання;

облік покупцем придбання контрольного пакета акцій іншого підприємства

інше.

16. Вплив змін валютних курсів:

операції, деноміновані в іноземній валюті;
склад монетарних та немонетарних статей балансу;
визнання в фінансовій звітності курсових різниць;
фінансова звітність в іноземних валютах;
інше.

17. Облік виплат працівникам:

облікова політика щодо кожної програми виплат інструментами власного капіталу;
поточні виплати працівникам (склад, визнання в фінансовій звітності);
виплати при звільненні (визнання в фінансовому обліку);
виплати по закінченні трудової діяльності (облік зобов'язань та активів, що пов'язані з виплатами по закінченні трудової діяльності, актуарні припущення);
інші виплати працівникам.

18. Облік необоротних активів, утримуваних для продажу, та припиненої діяльності:

визнання та оцінка необоротних активів та групи вибуття, утримуваних для продажу;
визнання та оцінка припиненої діяльності;
інше.

19. Зменшення корисності активів:

визнання та оцінка зменшення корисності активу;
відновлення корисності активу;
зменшення та відновлення корисності групи активів, яка генерує грошові потоки;
інше.

20. Фінансова звітність за сегментами:

визначення звітних сегментів;
визначення доходів і витрат звітних сегментів;
визнання активів і зобов'язань за звітними сегментами.

21. Фінансові витрати:

облікова підприємства щодо фінансових витрат: втрати від участі в капіталі, витрати на сплату процентів за користування кредитами, за облігаціями випущеними;
капіталізація фінансових витрат.

22. Фінансові доходи:

облікова політика щодо фінансових доходів за облігаціями та від депозитів, дивіденди за акціями.

23. Облік інвестиційної нерухомості:

визначення категорії «інвестиційна нерухомість»
визнання та оцінка інвестиційної нерухомості;

переведення нерухомості до інвестиційної нерухомості або виведення її зі складу інвестиційної нерухомості;

методи та суттєві припущення, що застосовані при визначенні справедливої вартості інвестиційної нерухомості;

вибуття інвестиційної нерухомості;

інше.

24. *Платежі на основі акцій:*

визнання та оцінка операцій, платіж за якими здійснюється на основі акцій;

визначення справедливої вартості інструментів власного капіталу за відсутності цін на фондовому ринку;

інше.

25. *Облікова політика щодо операцій пов'язаних сторін:*

визначення категорії «пов'язані сторони»;

характер відносин між пов'язаними сторонами;

використані методи оцінки активів і зобов'язань в операціях пов'язаних сторін.

26. *Облікова політика щодо майна, прийнятого в забезпечення виконання зобов'язань:*

методи визнання вартості майна, що приймається в забезпечення виконання зобов'язань.

27. *Облікова політики щодо майна переданого в заставу:*

механізм визнання вартості майна, що передається в заставу іншим особам

28. *Договори страхування:*

визначення категорії «договір страхування»;

визнання договорів страхування в фінансовому обліку;

інше.

29. *Облік довгострокових (математичних) резервів:*

визначення категорії «довгострокові (математичні) резерви»;

загальний принцип визнання довгострокових (математичних) резервів у фінансовому обліку (зазначити розділи та статті фінансової звітності, в яких відображаються довгострокові (математичні) резерви);

склад та призначення кожного виду довгострокових (математичних) резервів (навести перелік видів довгострокових (математичних) резервів, що створюються страховиком);

загальні підходи та методи розрахунку довгострокових (математичних) резервів за кожною програмою страхування життя;

порядок розрахунку та визнання у фінансовій звітності бонусів за договорами, що передбачають участь страхувальника в інвестиційному доході страховика;

інше.

30. *Облік операцій страхування, інших, ніж страхування життя:*

визначення категорії «технічні резерви»;

визнання в фінансовій звітності заяв страхувальників щодо настання страхових випадків (вимоги страхувальників);

визначення величини технічних резервів та визнання їх в фінансовій звітності;
визначення частки перестраховиків в технічних резервах;
порядок формування та призначення кожного виду з технічних резервів
інше.

31. Облік операцій з перестраховання:

визначення категорії «договір перестраховання»;
загальний принцип визнання в фінансовій звітності страхових резервів за договорами з перестраховання (навести статті та розділи фінансової звітності, в яких відображаються страхові резерви за договорами з перестраховання);
призначення страхових резервів за договорами з перестраховання;
визначення адекватності страхових резервів за договорами з перестраховання;
інше.

32. Облік доходів від реалізації послуг із страхування:

визнання в фінансових звітах надходжень від надання послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя;
визнання в фінансових звітах надходжень від реалізації послуг із страхування життя;
визнання в фінансових звітах надходжень від надання послуг іншим страховикам та інших послуг (виконання робіт);
визнання в фінансовому обліку інвестиційного доходу, одержаного страховиком від розміщення коштів резервів страхування життя;
визнання в фінансовому обліку сум, що повертаються з централізованих страхових резервних фондів;
визнання в фінансовому обліку сум, що отримуються в результаті реалізації переданого страхувальником або іншою особою права вимоги до особи, відповідальної за заподіяні збитки;
визнання в фінансовому обліку комісійних винагород за перестраховання;
інше.

33. Облік витрат на реалізацію послуг із страхування:

визнання в фінансовому обліку відрахувань в централізовані резерви;
визнання в фінансовому обліку витрат, пов'язаних з укладанням та пролонгацією договорів страхування (аквізиційні витрати);
визнання в фінансовому обліку витрат, пов'язаних з укладанням та пролонгацією договорів перестраховання;
визнання в фінансовому обліку витрат, пов'язаних з регулюванням страхових випадків (ліквідаційні витрати), що сталися у звітному періоді (оплата судових витрат, оплата експертних (оціночних) робіт, послуги аварійних комісарів та установ асістансу);
інше.

**Заступник директора департаменту стандартів
регулювання та нагляду за фінансовими установами**

Логвіновський В.Г.